

بررسی قیمت برنج و قدرت خرید برنجکاران در طی سالهای (۱۳۷۵ - ۱۳۵۰)

مسعود غلامی - محمد ابراهیم رئیسی^۱

چکیده:

نقش دولت در تعیین قیمت برنج در ایران یک نقش چندگانه است. دولت در سالهای اخیر برای حمایت از تولید ارقام پرمحصول با اعلام قیمتهای تضمینی اقدام به خرید تولیدات این ارقام از برنجکاران نموده است. در عین حال واردات تقریباً انحصاری این محصول توسط دولت و دخالت در سیستم توزیع از طریق زمان اعلام کالابزرگ در تعیین قیمت برنج مؤثر بوده است.

در این مقاله قیمت تضمینی برنج در سالهای اخیر با استفاده از نرخ مبادله بعنوان شاخص درآمد نسبی برنجکاران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاکی از آن است که قیمت هایی نظیر اعلام قیمت توافقی نیز در زمان نامناسب پیشنهاد و اجراء شده است. بررسی روند نرخ مبادله بیانگر آن است که طی سالهای اخیر قیمتهای تضمینی اعلام شده همواره به ضرر محصول برنج بوده است بعبارتی دیگر درآمد نسبی برنجکاران در سالهای اخیر کاهش یافته است و این کاهش درآمد نسبی در سال ۱۳۷۵ به کمترین مقدار خود رسیده است.

---

^۱ به ترتیب کارشناس مسئول برنج سازمان کشاورزی استان مازندران کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی و مهندسین مشاور قدس

نقش دولت در تعیین قیمت برنج در ایران ، یک نقش چند گانه است. دولت از یک سو برای حمایت از تولید ارقام پرمحصول همه ساله اقدام به تعیین قیمت تضمینی می کند تا کشاورزانی که مایلند اقدام به فروش محصول خود به دولت نمایند، از سوی دیگر در جهت کنترل قیمت برنج در بازار با کنترل واردات و صادرات و دخالت در سیستم توزیع با اعلام کالابریگ سعی در پائین نگهداشتن قیمت برنج می نماید. اما به دلایلی همواره از رسیدن به نتیجه مطلوب دور مانده است که بررسی همه موارد آن به تحقیقات گسترده ای احتیاج دارد. در بخشی از این مقاله سعی شده است تا ضمن بررسی قیمت های تضمینی اعلام شده توسط دولت برای محصول برنج در سال های اخیر علل عدم تمایل کشاورزان و از نتیجه عدم توفیق دولت در خرید ارقام پرمحصول به قیمت تضمینی مورد ارزیابی قرار گیرد. اما نکته دیگری نیز که باید مورد توجه قرار گیرد رشد قیمت های عمده فروشی در سال های اخیر بر اساس یافته های مراکز رسمی کشور در مقابل رشد عمومی قیمت ها میباشد. از آنجا که تنها منبع درآمد سالیانه (و یا بخش عمده درآمد سالانه) اکثر کشاورزان شاغل در بخش زراعت برنج از طریق فروش این محصول بدست می آید لذا عدم رشد متناسب قیمت برنج در سال های اخیر در مقایسه با قیمت سایر کالاها و خدمات مصرفی برنجکاران موجب گردیده است تا قدرت خرید این گروه کاهش یابد.

بررسی نرخ مبادله ای بین این محصول و محصول پنبه (که بعنوان رقیب برنج در منطقه مازندران مطرح بوده و در عین حال از حمایت دولت برخوردار است) می تواند مقایسه حمایت دولت از زارعین شاغل در این دو بخش را نشان دهد.

- بررسی قیمت تضمینی برنج در سال های اخیر:

دولت در جهت حمایت از تولید محصولات کشاورزی ، منجمله برنج همه ساله اقدام به تعیین حداقل قیمت خرید (قیمت تضمینی) در مورد این محصولات می نماید. در مورد برنج از سال ۱۳۵۸ تا کنون نرخها تعیین و اعلام شده اند. ابتدا که ارقام پرمحصول بطور گسترده

در اختیار کشاورزان نبوده است. (سالهای ۱۳۵۸ لغایت ۱۳۶۰) قیمت تضمینی برای ارقام برنج صدری در گیلان و مازندران اعلام و پس از این تاریخ برای انواع صدری و برنجهای پرمحصول مازندران (آمل ۲ و آمل ۳) اعلام و بتدریج در سالهای ۱۳۶۴ و ۱۳۶۶ فقط برای برنجهای پرمحصول تضمینی حداقل قیمت شده است.

قیمت تضمینی انواع برنج در چند سال اخیر بشرح زیر است (جدول شماره ۱)

جدول شماره ۱ - قیمت تضمینی انواع برنج در ۷ سال زراعی اخیر

واحد: کیلوگرم - ریال

سال زراعی		نوع برنج					
۷۷-۷۸	۷۶-۷۷	۷۵-۷۶	۷۴-۷۵	۷۳-۷۴	۷۲-۷۳	۷۱-۷۲	
۱۹۴۹	۱۷۴۰	۱۴۰۰	۱۱۸۰	۹۵۰	۸۲۵	۷۱۵	خزر و مازند
۱۷۴۲	۱۵۵۵	۱۲۵۰	۱۰۵۶	۸۵۰	۸۲۵	۷۱۵	سپیدرود و طارم عسگری
۱۳۲۳	۱۱۸۱	۹۵۰	۸۰۸	۶۵۰	۶۵۰	۵۷۲	آمل ۲ و آمل ۳ پرمحصول

مأخذ وزارت کشاورزی

لازم به تذکر است که اعلام حداقل قیمت خرید برای برنجکارانی است که علاقمند به فروش محصول خود به دولت باشند و در غیر اینصورت به قیمت بالاتر از قیمت تضمینی اعلام شده و در بازار آزاد آنرا بفروش میرسانند، و همین امر باعث شده است تا دولت آمار دقیقی از وضعیت موجود برنج خود نداشته باشد تا بتواند در موقع ضروری از این ذخیره استفاده کند. از سوی دیگر مسئله قابل توجه پائین بودن قیمت‌های تضمینی اعلام شده از سوی دولت در قیاس با قیمت بازار و در عین حال هزینه های تولید ارقام پرمحصول میباشد بطوریکه هزینه های تولید و قیمت‌های تضمینی هیچ تناسبی با یکدیگر ندارد. بعنوان مثال وزارت کشاورزی هزینه "یک کیلوگرم برنج پرمحصول دانه بلند خزر" را ۱۵۴۷ ریال در سال زراعی ۷۵ - ۱۳۷۴ اعلام نموده و در همان سال قیمت تضمینی خرید یک کیلوگرم

برنج خزر را ۱۱۸۰ ریال تعیین کرده است بطوریکه در جدول شماره ۲ مشاهده میگردد تغییرات قیمت عمده فروشی برنج خزر و طارم عسگری در بازارهای مازندران از جمله شهرستان بابل هیچ ارتباطی با تغییرات قیمت تضمینی این دو نوع ندارد.

جدول (شماره ۲): قیمت انواع برنج پرمحصول در بازار آزاد در ۸ سال زراعی اخیر

واحد: کیلوگرم - ریال

هفت ماه اول ۷۷-۷۸	۷۶-۷۷	۷۵-۷۶	۷۴-۷۵	۷۳-۷۴	۷۲-۷۳	۷۱-۷۲	۷۰-۷۱	
۶۰۶۲	۴۵۰۰	۲۳۰۰	۲۱۴۴	۳۱۰۷	۱۴۶۱	۹۹۳	۱۰۲۵	خزر
۴۱۴۲	۳۸۵۲	۱۹۵۰	۲۰۲۶	۲۷۳۷	۱۳۴۲	۷۹۳	۸۲۱	طارم عسگری

مأخذ: سازمان کشاورزی استان مازندران

با مقایسه دو جدول اخیر مشاهده میشود که قیمت برنج خزر در بازار آزاد در طی چند سال ذکر شده ۳۰۳ درصد افزایش داشته است قیمت تضمینی تنها ۱۹۶ درصد افزایش یافته و این مورد برای طارم عسگری ۳۳۴ درصد افزایش در بازار آزاد و تنها ۱۷۵ درصد برای قیمت‌های تضمینی بوده است. جدا از قیمت‌های تضمینی نامناسب، زمان خرید توسط دولت نیز از کشاورزان نامناسب است. برای مثال در سال زراعی ۷۷-۱۳۷۶ دولت بر اساس مصوبه مجلس اقدام به خرید پنجاه هزار تن محصول از کشاورزان مازندران کرد. از مصوبه مجلس در مهر ماه تا خرید محصول ۴ ماه طول کشید و مقدمات برای این کار در اواسط دی ماه و اوائل بهمن ماه فراهم شد. برای اولین بار نیز با فشار نمایندگان گیلان و مازندران و مسئولین سازمانهای کشاورزی این دو استان قیمت‌های جدیدی بنام "قیمت توافقی" بر اساس کارشناسی اعلام گشت که با توجه به شرایط بازار قیمت‌های مناسبی بود. قیمت توافقی اعلام شده برای برنج رقم خزر ۲۴۵۰ ریال و به ازای هر کیلوگرم و ۲۱۰۰ ریال به ازای هر کیلوگرم برنج رقم طارم عسگری بود، البته شرایطی هم برای کیفیت برنج‌های تحویلی عنوان شده بود. برای مثال درصد شکستگی مورد قبول برای خرید به قیمت توافقی ۸ درصد بود که به ازای هریک درصد شکستگی بیشتر موجب کاهش قیمت ۱۰ ریال از قیمت اعلام

شده می‌شد. نکته بارز در امر خرید برنج توسط دولت زمان خرید برنج بود و بدلیل اینکه شروع زمان خرید توسط ارگانهای زیربط پس از فروش محصول توسط زارع به بازار (بدلیل بازپرداخت بدهی خود به بانک و...) صورت گرفت لذا کمتر مورد استقبال کشاورزان قرار گرفت و بدلیل اینکه اکثر کشاورزان دیگر محصولی برای فروش نداشتند، میزان خرید دولت به حداقل خود رسید. ولی این امتیاز نصیب عمده فرشانی شده است که برنج را از کشاورزان خریداری نموده و به مراکز تحویل می‌دادند چنانچه در سالهای آتی نیز این طرح برای خرید ارقام پرمحصول به اجراء درآید قطعاً با در نظر گرفتن بهترین زمان خرید (زمان برداشت) اثرات مطلوبی بر افزایش سطح زیر کشت ارقام پرمحصول خواهد داشت.

- بررسی نرخ مبادله ای در طی سالهای "۱۳۷۵ - ۱۳۵۰"

نرخ مبادله ای برنج می‌تواند شاخص خوبی برای بررسی قدرت خرید برنجکاران باشد
نرخ مبادله ای بصورت زیر تعریف میشود

شاخص قیمت عمده فروشی برنج

$$\text{نرخ مبادله} = \frac{\text{شاخص عمومی قیمتها}}{100}$$

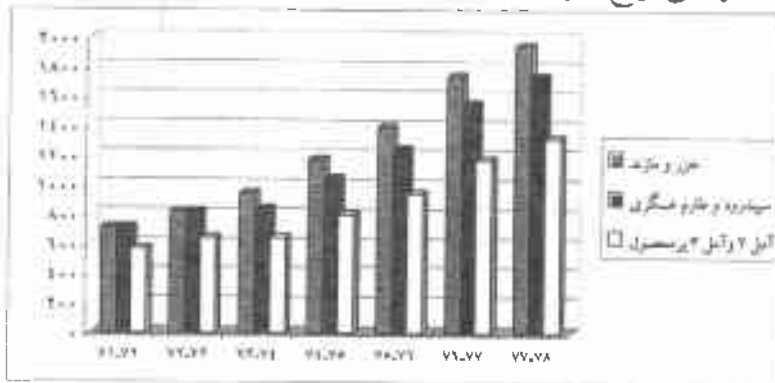
شاخص عمومی قیمتها

با نگاهی به شاخص قیمت عمده فروشی برنج طی سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۷۵، مشاهده می‌شود که بغیر از سالهای ۱۳۵۴، ۱۳۵۹، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۷، ۱۳۷۵، شاخص عمده فروشی برنج همواره در حال افزایش بوده است، بیشترین مقدار افزایش مربوط به سالهای ۱۳۷۴ بوده که شاخص قیمت با ۲۵۵/۳ واحد افزایش نسبت به سال ۱۳۷۳ از ۱۸۳/۹۲ به ۴۳۹/۲۳ (۱۰۰ = ۱۳۶۹) در سال ۱۳۷۴ رسید. بیشترین مقدار کاهش شاخص قیمت در سال ۱۳۷۵ مشاهده می‌شود که با ۱۴۱/۹۱ واحد کاهش نسبت به سال ۱۳۷۴ از ۴۳۹/۲۳ به ۲۹۷/۳۲ می‌رسد.

شاخص عمومی قیمتها نیز طی همین دوره همواره در حال افزایش بوده است. تا سال ۱۳۶۴ این شاخص با حرکتی ملایم هر ساله بر مقدار آن افزوده شده است. اما پس از سال ۱۳۶۴

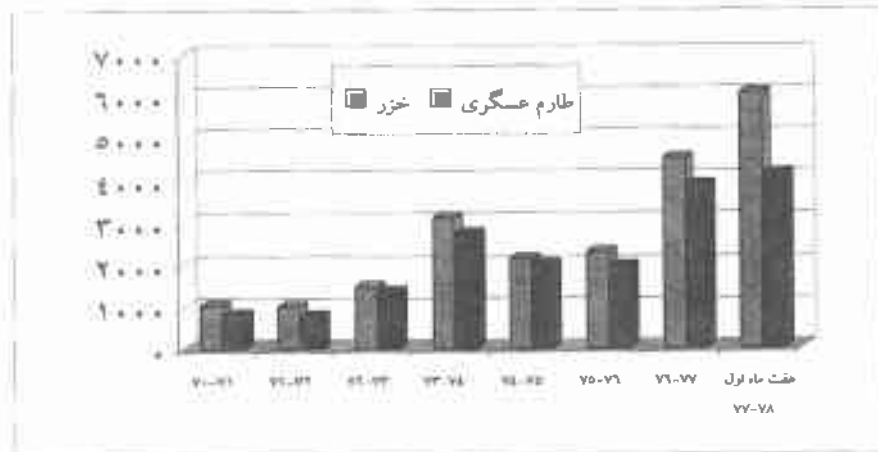
روند افزایشی این شاخص شتاب بیشتری گرفته است و از سال ۱۳۷۰ بر شدت این شتاب افزوده شده است بطوریکه مقدار شاخص عمومی قیمت‌ها در سال ۱۳۵۰، ۶/۲۴- در سال - ۱۳۶۴، ۳۴/۴ و در سال ۱۳۷۰، ۱۲۶/۶ و در سال ۱۳۷۵، ۶۰۴ بوده است.

نوسانات این دو شاخص در طی این دوره ۲۵ ساله همواره تحت تأثیر عوامل گوناگون اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بوده است. در واقعه عمده انقلاب اسلامی و جنگ خمینی در همین دوره اتفاق افتاده و بالطبع اثرات خود را بر روی این شاخص‌ها گذاشته است. اگر چه تغییرات شاخص عمومی قیمت‌ها جدا از مسائل فوق تحت تأثیر سیاست‌های عمومی دولت بوده است. اما در تغییرات شاخص عمومی قیمت‌ها جدا از مسائل فوق تحت تأثیر سیاست‌های عمومی دولت بوده است. اما در تغییرات شاخص عمومی قیمت‌ها جدا از مسائل فوق تحت تأثیر سیاست‌های عمومی دولت بوده است. اما در تغییرات شاخص عمده فروشی برنج نه تنها سیاست‌های عمومی دولت بلکه سیاست‌های کشاورزی دولت نیز مؤثر بوده است. نگاه دقیق‌تر به این دو شاخص نشان می‌دهد که همیشه جهت تغییرات شاخص قیمت عمده فروشی برنج و شاخص عمومی قیمت‌ها یکسان نیستند. همچنین وضعیتی را در سال‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۴ به وضوح مشاهده می‌کنیم. در حالی که شاخص عمومی قیمت‌ها با سرعت بالا می‌رود شاخص قیمت عمده فروشی برنج سرعت کاهش می‌یابد. (نمودار ۱)

نرخ مبادله ای بیش از ۱۰۰ نشان دهنده نرخ مبادله ای به نفع برنج، ۱۰۰ نرخ مبادله ای سر به سر و کمتر از ۱۰۰ نرخ مبادله ای به ضرر برنج را نشان می‌دهد. نرخ مبادله ای کمتر از ۱۰۰

حکایت از کاهش قدرت خرید برنجکاران و بیش از ۱۰۰ افزایش قدرت خرید برنجکاران و برابر ۱۰۰ عدم تغییر قدرت خرید را به همراه دارد. (نمودار ۲).

بررسی نرخ مبادله ای برنج نشان می‌دهد که اگر چه نوساناتی در این نرخ وجود داشته است اما تا سال ۱۳۶۶ این رابطه به نفع برنجکاران بوده است و پس از آن (به غیر از سال ۱۳۶۹) همواره به ضرر برنجکاران است. نرخ مبادله ای از سال ۱۳۶۵ به سرعت شروع به کاهش میکند. بطوریکه از ۱۸۴/۴۷ در سال ۱۳۶۵ به ۱۳۸/۲۳ در سال ۱۳۶۶ رسیده است. این کاهش از افزایش ۱۲/۸ واحد شاخص عمومی قیمت‌ها و کاهش ۳/۱ واحدی شاخص قیمت عمده فروشی برنج حاصل شده است.

ادامه این روند باعث پدیده ای شده است که پس از سال ۱۳۶۶ همواره نرخ مبادله ای به ضرر برنج باشد. البته بخشی از این کاهش نرخ مبادله ای در طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰ به افزایش بهره وری و کاهش هزینه های تولید ناشی از استفاده کشاورزان از بذره‌های اصلاح شده و ارقام پرمحصول است. اما نرخ مبادله ای بیشترین کاهش به ضرر برنج کاران را هنگامی داشته است که دولت در راستای مبارزه با افزایش قیمت در یک سال زراعی دست به واردات بی رویه برنج از خارج زده است. نمونه شاخص این تغییر در سال ۱۳۷۵ مشاهده می شود، با افزایش قیمت برنج در سال ۱۳۷۴ دولت برای کنترل قیمت رویه واردات برنج خارجی آورد و این عمل باعث شد تا شاخص عمومی قیمت‌ها به سرعت افزایش ولی شاخص

قیمت عمده فروشی برنج سرعت کاهش یابد که این امر موجب گردید تا نرخ مبادله ای به کمترین میزان خود برسد و قدرت خرید برنجکاران در ۲۵ سال اخیر با کمترین مقدار خود کاهش یابد. شاخص عمومی قیمتها، شاخص قیمت عمده فروشی برنج و نرخ مبادله ای در طی سالهای ۱۳۵۰ لغایت ۱۳۷۵ در جدول شماره ۳ مشاهده میشود.

جدول (شماره ۳) شاخص قیمت عمده فروشی برنج و شاخص عمومی قیمتها و نرخ مبادله ای طی سالهای

۱۳۷۵-۱۳۵۰ (۱۰۰=۱۳۶۹)

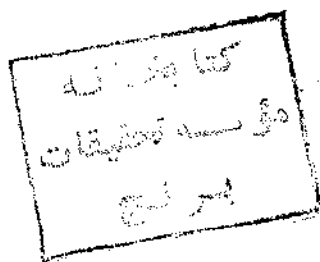
سال	شاخص قیمت برنج	مقدار تغییر	شاخص عمومی قیمتها	مقدار تغییر	نرخ مبادله ای	مقدار تغییر
۱۳۵۰	۸/۸۵	-	۶/۲۴	-	۱۴۱/۸۳	-
۱۳۵۱	۸/۸۵	۰	۶/۵۵	۰	۱۳۵/۱۱	-۶/۷۲
۱۳۵۲	۹/۶۳	+۰/۷۸	۷/۴۴	+۰/۸۹	۱۲۹/۴۴	-۵/۶۷
۱۳۵۳	۱۵/۷۸	+۶/۱۵	۸/۶۸	+۰/۱۰	۱۸۱/۸	+۵۲/۳۶
۱۳۵۴	۱۴/۶۶	-۱/۱۲	۹/۱۵	-۰/۴۷	۱۶۰/۲۲	-۲۱/۵۸
۱۳۵۵	۱۸/۶۸	+۴/۰۲	۱۰/۳۹	+۱/۲۴	۱۷۹/۷۹	+۱۹/۵۷
۱۳۵۶	۲۰/۸۳	+۲/۱۵	۱۱/۸۹	+۱/۵۰	۱۷۵/۱۹	-۴/۶
۱۳۵۷	۲۳/۲۳	+۲/۴۰	۱۳/۰۲	+۱/۱۳	۱۷۸/۴۲	+۳/۲۳
۱۳۵۸	۲۹/۶۸	+۶/۴۵	۱۵/۶۲	+۲/۶۰	۱۹۰/۰۱	+۱۱/۵۹
۱۳۵۹	۲۹/۲۱	-۰/۴۷	۲۰/۳۵	+۵/۷۳	۱۴۳/۵۴	-۴۶/۴۷
۱۳۶۰	۳۲/۵۶	+۳/۳۵	۲۴/۳	+۳/۹۵	۱۳۳/۹۹	-۹/۵۵
۱۳۶۱	۳۳/۶۸	+۱/۱۲	۲۷/۶	+۳/۳	۱۲۲/۰۳	-۱۱/۹۶
۱۳۶۲	۳۷/۷۳	+۴/۰۵	۲۹/۸	+۲/۲	۱۲۶/۶۱	+۴/۵۸
۱۳۶۳	۴۹/۱۵	+۱۱/۴۲	۳۲/۱	+۲/۳	۱۵۳/۱۲	+۲۶/۵۲
۱۳۶۴	۵۲/۰۵	+۲/۹	۳۴/۴	+۲/۳	۱۵۶/۳۱	-۱/۸۱
۱۳۶۵	۸۰/۳۷	+۲۸/۳۲	۴۴/۱	+۱۰/۷	۱۸۶/۴۷	+۳۵/۱۶
۱۳۶۶	۷۷/۲۷	-۳/۱	۵۵/۹	+۱۲/۸	۱۳۸/۲۳	-۴۸/۲۴
۱۳۶۷	۶۶/۴۴	-۱۱/۰۳	۶۷/۱	+۱۲/۲	۹۷/۲۷	-۴۰/۹۶
۱۳۶۸	۷۸/۵	+۱۲/۲۶	۸۰/۷	+۱۲/۶	۷۷/۲۷	۰
۱۳۶۹	۱۰۰	+۲۱/۵	۱۰۰	+۱۹/۳	۱۰۰	+۲/۳
۱۳۷۰	۱۱۵/۹۵	+۱۵/۹۵	۱۲۶/۶	+۲۶/۶	۹۱/۵۹	-۸/۴۱
۱۳۷۱	۱۵۶/۹۹	+۴۰/۰۴	۱۶۸/۹	+۴۲/۳	۹۲/۹۵	-۱/۳۶
۱۳۷۲	۱۱۸/۳۵	-۳۸/۶۴	۲۱۱/۷	+۴۲/۸	۵۵/۹	-۳۷/۰۵
۱۳۷۳	۱۸۲/۹۲	+۶۵/۵۷	۳۰۱/۴	+۸۹/۷	۶۱/۰۲	+۵/۱۲
۱۳۷۴	۴۳۹/۲۳	+۲۵۵/۳۱	۴۸۱/۷	+۱۷۱/۳	۹۰/۹۹	۲۹/۹۷
۱۳۷۵	۲۹۷/۳۲	-۱۴۱/۹۱	۶۰۴	+۱۷۷	۴۹/۲۳	-۴۱/۳۶

سیاستهای کشاورزی دولت نیز در سالهای اخیر همواره به ضرر برنجکاران بوده است. بطوریکه این محصول از حداقل حمایت برخوردار بوده است. حتی در مقایسه با محصولی چون پنبه (که در استان مازندران بعنوان رقیبی برای برنج مطرح است) مشاهده می شود که نرخ مبادله ای از سال ۱۳۷۲ بسرعت رو به کاهش نهاده است و رابطه مبادله به ضرر برنج بوده است. حمایتهای این چنینی از یک محصول اگر چه در جای خود موجب بهبود وضعیت یک محصول (در اینجا پنبه) می شود اما از سوی دیگر موجب کاهش قدرت خرید این گروهی از کشاورزان که به کاشت برنج روی می آورند شده وضعیت اقتصادی زندگی آنان در مقایسه با پنبه کاران در حد پائین تری قرار گرفته ، موجبات کاهش انگیزه های آنها را در تولید بهمراه می آورد.

بهر حال اتخاذ یک سیاست حمایتی همه جانبه برای برنج کاملاً ضروری بنظر می رسد زیرا با افزایش روزافزون جمعیت همواره نیاز ، به این محصول بیشتر خواهد شد. شاخص قیمت عمده فروشی پنبه ، برنج . نرخ مبادله ای و تغییرات آنها در جدول (شماره ۴) مشاهده می شود.

نمودار ۳ تغییرات نرخ مبادله برنج و پنبه طی سالهای ۱۳۷۵ - ۱۳۵۰ را نشان می دهد.

جدول (شماره ۳) شاخص قیمت عمده فروشی برنج، پنبه، نرخ مبادله ای و تغییرات آنها در طی

سالهای (۱۳۷۵-۱۳۵۰) (۱۰۰=۱۳۶۹)

سال	شاخص قیمت برنج	مقدار تغییر	شاخص عمومی قیمتها	مقدار تغییر	نرخ مبادله ای	مقدار تغییر
۱۳۵۰	۸/۸۵	-	۵/۳۵	-	۱۶۵/۴۲	-
۱۳۵۱	۸/۸۵	۰	۵/۵۹	+۱/۲۴	۱۵۸/۳۲	-۷/۱
۱۳۵۲	۹/۶۳	+۰/۷۸	۶/۹۲	+۱/۳۳	۱۳۹/۱۶	-۱۹/۱۶
۱۳۵۳	۱۵/۷۸	+۶/۱۵	۷/۳۴	+۱/۴۲	۷۹/۹۸	۷۵/۸۲
۱۳۵۴	۱۴/۶۶	-۱/۱۲	۸/۰۷	+۰/۷۳	۱۸۱/۶۶	-۳۳/۳۲
۱۳۵۵	۱۸/۶۸	+۴/۰۲	۸/۶۸	+۱/۶۱	۲۱۵/۲۱	۳۳/۵۵
۱۳۵۶	۲۰/۸۳	+۲/۱۵	۸/۶۴	-۱/۰۴	۷۰/۱۴۱	۲۵/۸۷
۱۳۵۷	۲۳/۲۳	+۲/۴	۹/۳	+۱/۶۶	۲۴۹/۷۸	+۸/۷
۱۳۵۸	۲۹/۶۸	+۶/۴۵	۱۰/۷۸	+۱/۵۱	۲۷۲/۲۹	+۲۳/۰۶
۱۳۵۹	۲۹/۶۱	-۱/۰۷	۱۵/۲۲	+۴/۳۴	۱۹۱/۹۲	-۸/۰۷
۱۳۶۰	۳۲/۵۶	+۳/۳۵	۲۲/۸۵	+۷/۶۳	۱۴۲/۴۹	-۴۳/۴۳
۱۳۶۱	۳۳/۶۸	+۱/۱۲	۳۶/۰۵	+۱/۳۴	۱۲۹/۶۹	-۱۳/۲
۱۳۶۲	۳۷/۳۳	+۴/۰۵	۳۲/۸۲	+۱/۷۷	۱۱۴/۹۶	-۱۴/۳۳
۱۳۶۳	۴۹/۱۵	+۱۱/۳۲	۳۲/۶۹	-۱/۰۳	۱۴۹/۸۹	۳۴/۹۳
۱۳۶۴	۵۲/۰۵	+۲/۹	۳۸/۵۳	+۳/۰۵	۱۳۵/۰۹	-۱۴/۸
۱۳۶۵	۸۰/۳۷	+۲۸/۳۲	۳۹/۳۵	+۱/۷۲	۳۴/۳۴	-۶۹/۱۵
۱۳۶۶	۷۷/۲۷	-۳/۱	۴۵/۷۵	+۶/۴	۱۶۸/۸۹	-۳۵/۳۵
۱۳۶۷	۶۶/۴۶	-۱۱/۰۱	۵۵/۳۵	+۸/۷۲	۱۲۱/۳۹	-۴۷/۵
۱۳۶۸	۵۷/۸	+۱۲/۲۶	۱۲۹/۵۵	+۷/۹۸	۶۰/۵۹	-۶/۰۸
۱۳۶۹	۱۰۰	+۲۱/۵	۱۰۰	-۲۹/۵۵	۱۰۰	+۳۹/۴۱
۱۳۷۰	۱۱۵/۹۵	+۱۵/۹۵	۱۱۲/۵۵	+۱۲/۵۵	۱۰۲/۳۸	+۳۷/۴۱
۱۳۷۱	۱۵۹/۹۹	+۴۱/۰۴	۱۲۰/۰۶	+۷/۳۶	۵۸/۰۵	+۲۷/۹۱
۱۳۷۲	۱۱۸/۳۵	-۳۸/۶۴	۱۹۱/۵۷	+۷۱/۵۱	۶۱/۷۸	-۶۸/۹۷
۱۳۷۳	۱۸۳/۹۲	+۶۵/۵۷	۴۶/۷۲	+۲۸/۰/۲۵	۳۸/۷۹	-۲۲/۷
۱۳۷۴	۴۳۹/۲۳	+۲۵۵/۳۱	۴۹۶/۷۱	+۲۴/۳۶	۸۷/۳	+۴۹/۵۴
۱۳۷۵	۲۹۷/۳۲	-۱۴۱/۹۱	۵۱۶/۰۲	+۹/۳۱	۵۷/۲۲	-۳۰/۷۱

مأخذ: یافته های تحقیق و مرکز آمار ایران

نتیجه گیری و پیشنهادات :

یکی از شاخصهای اساسی در جهت افزایش سطح زیر کشت ارقام پرمحصول و در نهایت تولید برنج سفید قیمت تضمینی متناسب با قیمت روز است که از سوی دولت اعلام می شود.

بررسیها در خصوص قیمت‌های تضمینی نشان میدهد که این قیمت‌ها علاوه بر اینکه هیچگونه تأثیری در بازار برنج نداشته است موجبات تشویق و ترغیب کشاورزان را برای تولید بیشتر نمی شود. قیمت‌های تضمینی همواره غیر واقعی تعیین شده و تناسبی با هزینه های تولید نداشته است. سیاستهای جدید دولت در برخی از سالها مبنی بر خرید محصول با قیمت توافقی نیز اگر چه تا حدودی مشکل قیمت گذاری را حل کرده است ولی زمان نامناسب اجرای این طرح موجب گردیده است تا کشاورزان سودی از آن نبرده و اگر سودی وجود داشت نصیب تجار و عمده فروشان گردد. لذا پیشنهاد می گرد ضمن پیگیری طرح خرید برنج با قیمت توافقی زمان مناسب برای انجام این طرح "ترجیحاً ماههای برداشت محصول" رعایت شده و همچنین ارگان مسئول خرید برنج نیز از قبل مشخص گردد تا با هماهنگی های مورد نیاز سازماندهی مطلوب جهت خرید برنج توسط این ارگان انجام گیرد.

از آنجا که سطح معیشتی برنجکاران رابطه مستقیمی با قدرت خرید آنان دارد ، بررسی نرخ مبادله ای برنج نشان می دهد که در سالهای اخیر همواره این رابطه به ضرر برنج بوده است و قدرت خرید این گروه از کشاورزان کاسته شده است . بعبارت دیگر اگر چه قیمت برنج افزایش یافته است اما در مقایسه با شاخص عمومی قیمت‌ها این افزایش کمتر بوده است . رابطه مبادله ای برنج با پنبه "بعنوان محصول جانشین در استان مازندران" در سالهای اخیر بشدت به ضرر برنج بوده که نشان از عدم حمایت دولت از این محصول استراتژیک نسبت به سایر محصولات است.

منابع:

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶. شاخصهای عمده فروشی کالاها در سال ۱۳۷۵

انتشارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - تهران

سازمان کشاورزی مازندران. ۱۳۷۵ بررسی مسائل کشاورزی استان مازندران ۱۳۷۴ ساری
مرکز آمار ایران ۱۳۷۶. قیمت فروش یک کیلوگرم محصول کشاورزی. انتشارات مرکز
آمار ایران - تهران

سازمان برنامه و بودجه استان مازندران. آمار نامه استان مازندران - سالهای گوناگون -
انتشارات سازمان برنامه و بودجه - ساری